

Türk parası kıymetini koruma hakkındaki kanun hükümlerinin değiştirilmesine dair kanun lâiyhası ve Muvakkat encümen mazbatası (1/894)

T. C.

Başvekâlet

Kararlar dairesi müdürlüğü

Sayı : 6/4462

3 . XII . 1942

Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine

Türk parası kıymetini koruma hakkındaki kanun hükümlerinin değiştirilmesine dair Maliye ve killiğince hazırlanan ve İcra Vekilleri Heyetinin 3 . XII . 1942 tarihli toplantısında Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun lâiyhası esbabı mucibesıyla birlikte sunulmuştur.

Başvekil
Ş. Saracoğlu

Mucip sebepler lâiyhası

Türk parası kıymetinin muhafazası için alınacak malî ve iktisadi tedbirlerin yanı başında Millî para aleyhine müteveccih hareketlerin suç addiyle faillerinin cezalandırılması esasî ilk defa 1930 senesinde intişar eden 1567 sayılı kanun ile kabul edilmiş bulunmaktadır.

Bu kanunun ilk beş altı senelik tatbikatı cezaların çoğaltılması ve muhakeme usulünde değişiklik yapılması lüzumunu gösterdiğinden 1936 senesinde tatbik mevkiine konan 3070 numaralı kanun o zamana göre gereken tadilâtı tahakkuk ettirmiştir.

1939 yılında başlayan harbin uzayıp gitmesi bütün dünyadaki iktisadi düzeni bozarak milletler arası para işlerinde spekülâtif hareketlere ve sermaye kaçakçılığına ve iç pazarlarda millî paralara karşı muzır faaliyetlere çok müsait bir zemin yaratmış olduğundan hemen her tarafta bu gibi hareket ve faaliyetleri önliyecek yeni ve esaslı tedbirler alınmaktadır. Harbin dışında ve fakat tesirleri altında bulunan memleketimizde de yukarıda yazılı sebeplerle kambiyo takyidatı ve millî paranın korunması tedbirleri son derece ehemmiyet kesbettiği cihetle bu husustaki mevzuatımızın hali hazırdaki şartlara uygun bir hale ifrağı icabetmiştir.

Filhakika Türk parası kıymetinin korunması hakkındaki kanun bugünkü şekliyle Hükümete zamanın icaplarına göre kararlar almak salâhiyetini tanımak bakımından ihtiyaca uygun olmakla beraber Hükümetin alacağı kararlara ait müeyyidelerin kifayetsizliği ve suçlular aleyhindeki takibatın tabî olduğu usul tatbikatta beklenen neticeyi almağa mâni olduğundan mer'î kanunun bu noktalardan tadiline lüzum görülmektedir. İlişik kanun lâiyhası gerek kambiyo muamelelerinde gerekse dahilî pazarda Türk parası kıymetini zâfa uğratmak istidadındaki hareketleri tenkil edebilmek için mer'î kanundaki cezaları çoğaltmak ve takip usulünü islah etmek maksadı aslîsiyle ve bu meyanda tatbikata ait bazı müşkülâtı gidermek arzusuyla hazırlanmıştır.

Lâiyhanın birinci maddesi kanunun hükümlerinin tatbikını işkâl eden ilân şeklinin islahını istihdaf etmektedir.

Diğer maddeleri cezaları çoğaltmak, takibatta ihtisas ve sürate yer vermek ve eski kanunun bazı hükümlerine vuzuh getirmek üzere teklif edilmiş bulunmaktadır.

Muvakkat encümen mazbatası

T. B. M. M.

Muvakkat encümen

Esas No. 1/894

Karar No. 2

10 . XII . 1942

Yüksek Reisliğe

Türk parası kıymetini koruma hakkındaki kanun hükümlerinin değiştirilmesine dair Maliye vekâleti tarafından hazırlanıp İcra Vekilleri Heyetince 3 . XII . 1942 tarihinde Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun lâyihası Umumî Heyetin tensibiyle teşkil buyurulan Muvakkat encümenimize havale buyurulmuş olmakla Maliye ve Adliye vekilleri hazır buldukları halde tetkik ve müzakere olundu.

Verilen şifahi izahlara ve mucip sebeplerde dermeyan olunan mütalâalara göre işbu kanun lâyihasıyla istihdaf olunan maksadın Türk parasının kıymetini koruma hakkındaki kararlara aykırı hareketlerin sürat ve ihtisasa takip ve daha ağır cezalarla cezalandırılması olduğu anlaşılmış ve lâyiha esas itibariyle kabule şayan görülmüştür.

Aneak bu maksadın lâyhada derpiş edildiği gibi idari uzuvlardan teşkil edilecek heyetlere kaza salâhiyeti verilmek suretiyle temini encümenimizce caiz görülmemiş ve bu dâvaların Adli mahkemeler tarafından rüyet edilmesi esası muhafaza olunmuştur.

Matlup suretin temini için meşhut suçların takibi hakkındaki usulün tatbikında fayda mülâ-

haza edilmiş ve ihtisasa taallûk eden bu işlerde mahkemelerce Ticaret ve Maliye vekâletleri tarafından tensip edilecek resmî ehliyükufun mecburi istimaı esası kabul olunmuştur.

Lâyhada Encümenimizce yapılan bu ana tadillerden başka esasa taallûk etmiyen diğer bazı tadiller de yapıldığı gibi cezaların arttırılmasına dair hüküm de aynen kabul edilmiştir.

Umumî Heyetin tasvibine arz edilmek üzere Yüksek Reisliğe sunulur.

Muvakkat En. Rs.	M. M.	Kâtip
Tunceli	Rize	İstanbul
Mithat Yenel	Fuad Sirmen	İ. H. Ülkmen
Afyon K.	Ankara	Antalya
Berç Türker	M. Eriş	N. Aksoy
Antalya	Aydin	Bilecik
N. E. Sumer	A. Mendere	K. Gülek
Balıkesir	Erzincan	Eskişehir
S. Örgüven	A. Fırat	E. Sazak
İsparta	Kastamonu	Kayseri
M. Karaağaç	H. Dicle	Ö. Taşçıoğlu
Kırşehir	Kocaeli	Malatya
İzzet Özkan	Suphi Artel	M. N. Zabcı
Manisa		Tokad
Kenan Ozer		H. Nazmi Keşmir

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

Türk parası kıymetini koruma hakkındaki kanun hükümlerini değiştiren kanun lâyihası

MADDE 1. — 20 . II . 1930 tarihli 1567 sayılı kanunun ikinci maddesi aşağıda yazılı şekilde değiştirilmiştir :

Madde 2 : Bu kararlar (Türk parası kıymetini koruma) başlığı altında Resmî Gazete ile neşir ve ilân olunur. Mer'iyeti tarihi metninde yazılmayan kararlar Resmî Gazete ile neşredildiğinin ertesi gününden itibaren Türkiye'nin her tarafında yürürlüğe girer.

MUVAKKAT ENCÜMENİN DEĞİŞTİRİŞİ

MADDE 1. — 20 . II . 1930 tarih ve 1567 sayılı kanunun ikinci maddesi aşağıda yazılı şekilde değiştirilmiştir :

Bu kararlar (Türk parası kıymetini koruma) başlığı altında Resmî Gazete ile ve Maliye vekâletinin münasip göreceği diğer neşir vasıtalarıyla neşir ve ilân olunur.

Şu kadar ki kararların yürürlüğe girmesinde Resmî Gazete ile yapılacak neşir ve ilân esas

MADDE 2. — 1567 sayılı kanunun üçüncü maddesi aşağıda yazılı şekilde değiştirilmiştir:

Madde 3 : Birinci maddede yazılı hususlar hakkında İcra Vekilleri Heyetince ittihaz edilecek kararlara muhalif hareket eden hakikî ve hükmi şahıslar bin liradan iki yüz bin liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılmakla beraber müesseseleri üç aydan üç seneye kadar faaliyetten men ve tatil olunur.

Bu hareketi tekerrür edenlerin cezaları iki kat olarak hükmolunur ve müesseseleri daimî olarak kapatılır ve bu gibi hallerde hakikî şahıslarla hükmi şahısların müdür ve fiilde iştiraki olan memurları ayrıca üç aydan üç seneye kadar hapis cezasıyla cezalandırılır.

İcra Vekilleri Heyetince ittihaz edilecek kararlara muhalif hareket, hükmi şahısların merkezleri tarafından yapılmış veya yaptırılmış ise tatil ve kapatma kararları o müessesenin Türkiye'deki hütün şube ve ajanslarına teşmil edilir.

Kararlar hükmüne muhalefet şube veya ajansların kendileri tarafından vâkı olmuşsa ceza yalnız o şube ve ajanslar hakkında tatbik olunur.

Haklarında muvakkaten men ve tatil kararı verilmiş olan hakikî ve hükmi şahıslar memnuiyet müddetince kendilerine menfaat temin edecek yeni muameleler yapmaktan memnudur. Evvelce başlamış olan muamelelere devam olunabilmesi kambiyo murakabe mercilerinin iznine bağlıdır.

Kararnameye aykırı olan fiil ithal veya ihracı memnu veya müsaadeye tabi her türlü paraları, menkul kıymetleri, kıymetli madenleri, yabancı memleketler üzerine çekilmiş çek ve poliçeleri memleket dışına kaçırmak veya kaçırmaya teşebbüs etmek veya memlekete sokmak veya sokmaya teşebbüs etmek suretiyle işlenmiş ise zaptedilen paralarla, menkul kıymetler ve kıymetli madenler musadere edilmekle beraber fa-

olup bu gazete ile neşredilen kararlar başkaca vasıtalarla neşir ve ilân edilmiş olsun olmasın metinlerinde mer'iyet tarihi varsa o tarihten yok ise Resmî Gazete ile neşredildiğinin ertesi gününden itibaren Türkiye'nin her tarafında yürürlüğe girer.

MADDE 2. — 20 . II . 1930 tarih ve 1567 sayılı kanunun üçüncü maddesi aşağıda yazılı şekilde değiştirilmiştir:

İcra Vekilleri Heyetince birinci maddeye istinaden ittihaz edilecek kararlara aykırı hareket eden hakikî ve hükmi şahıslar hakkında üç aydan üç seneye kadar faaliyetten men ve 1 000 liradan 200 000 liraya kadar ağır para cezası hükmedilmekle beraber hakikî şahıslarla hükmi şahısların müdür ve fiilde iştiraki olan memurları ayrıca üç aydan üç seneye kadar hapis cezasıyla cezalandırılırlar.

Mükerrirler daimî olarak faaliyetten men edilmekle beraber haklarında verilecek para ve hapis cezaları iki kat olarak hükmolunur.

İcra Vekilleri Heyetince ittihaz edilecek kararlara aykırı fiil hükmi şahısların merkezleri tarafından yapılmış ve yaptırılmış ise faaliyetten muvakkat veya daimî men kararları o müessesenin Türkiye'deki bilûmum teşkilâtına şâmilidir.

Faaliyetten muvakkaten veya daimî olarak men edilmiş olan hakikî ve hükmi şahıslar memnuiyet müddetince kendilerine menfaat temin edecek yeni muameleler yapamazlar. Şu kadar ki evvelce başlamış olupta üçüncü şahısların hukukunu alâkadar eden veya kanuni müddete tabi olan işlere kambiyo mercilerinin murakabesi altında devam olunur.

Kararnameye aykırı olan fiil Türk ve ecnebi paralarını ve her türlü esham ve tahviller ile yabancı memleketler üzerine çekilmiş çek ve poliçeleri izinsiz memleket dışına çıkarmak veya kaçırmaya teşebbüs etmek suretiyle işlenmiş ise faileri yukarıda yazılı cezalara mahkûm edilmekle beraber yakalanan paraların çek ve poliçelerin esham ve tahvillerin müsaderesine de hükmolunur. Bu hallerde hükmolunacak para cezası âzami had dahilinde kalmak şartıyla yakalanan veya yakalanmaksızın kaçırılan para, çek, poliçe, esham ve tahvillerin kıymetinin

Hü.

illeri hakkında yukarıda yazılı para cezası da hükmolunur ve hükmün infazına kadar seyahatleri men edilir.

Türkiye'ye giren veya Türkiye'den çıkan yolculara Türk parası kıymetini koruma hakkındaki kararnamele ithal veya ihracı men edilmiş veya müsaadeye tabi tutulmuş olan para, menkul kıymet ve kıymetli madenler bildirilir. Beyanları hilâfına üzerlerinde veya eşyaları arasında bu nevi memnu veya müsaadeye tabi para, menkul kıymet ve kıymetli madenler bulunur ve bunların değeri 150 türk lirasını geçmez ise bunlar müsadere edilerek tutulacak zabıt varakasının bir nüshası suçluya tebliğ, diğer nüshası müsadere olunan para, menkul kıymet ve kıymetli madenlerle birlikte en yakın malmemurluğuna makbuz mukabilinde teslim olunur. Suçluların bu muameleye karşı hiç bir mahkemeye müracaat hakkı yoktur.

MADDE 3. — 1567 numaralı kanunun 3070 sayılı kanunla değiştirilen 4 ncü maddesi kaldırılmıştır.

Muvakkat E.

iki katından aşağı olamaz.

Yukarıda yazılı kıymetler ecnebi parasını nâtik ise Türk parasıyla tutarları yakalandıkları veya kaçırıldıkları tarihe göre Maliye vekâletince gösterilecek makam tarafından tesbit olunur.

Yakalanan para, esham ve tahvillerle çek ve poliçeler hakkında iki nüsha zabıt varakası tutulup bir nüshası suçluya verilir.

Hükmolunan para cezası tahsil edildikten sonra çek ve poliçeler hâmillere geri verilir.

Türkiye'ye giren ve Türkiye'den çıkan yolculara Türk parası kıymetini koruma hakkındaki kararlara göre ithal veya ihracı men edilmiş veya müsaadeye tabi tutulmuş olan kıymetler bildirilir. Bu tefhimden sonra üzerlerinde veya eşyaları arasında beyanları hilâfına çıkan kıymetlerin tutarı 100 lirayı geçmezse bunların müsadere ve kıymetlerinin on misli ağır para cezasına hükmolunur. Mezkûr kıymetlerin hâmil para cezasını Gümrük idaresine rızasıyla verir ise keyfiyet tutulacak ve kendisine imza ettirilecek zabıt varakasına derç ile iktifa olunarak hakkında takibat yapılmaz ve kendisinin mahkemeye müracaat hakkı sakıt olur.

MADDE 3. — 20 . II . 1930 tarih ve 1567 sayılı kanunun 3070 sayılı kanun ile değiştirilen 4 ncü maddesi aşağıda yazılı şekilde değiştirilmiştir:

İcra Vekilleri Heyetince birinci maddeye dayanılarak ittihaz edilecek kararlara aykırı hâllere ait takip ve duruşma meşhud suçların muhakeme usulü hakkındaki 8 haziran 1936 tarih ve 3005 sayılı kanun hükümleri dahilinde yapılır. Bu dâvaları rüyet salâhiyeti Ankara, İstanbul, İzmir, Mersin, Samsun Asliye ceza mahkemelerine ait olup bunlardan her birinin kaza sahaları Adliye vekâletince tâyin olunur. Cumhuriyet müddeiumumileri kambiyo murakabe mercilerinin yazılı müracaatı üzerine mezkûr kanun hükümlerine tevfikân takibe geçerler.

Cumhuriyet müddeiumumileri ve mahkemelerde umumî hükümlere tevfikân takibat ifasına zaruret görülen hâllerde takip ve duruşmaya üç günden fazla fasıla verilemez.

Mükerrirler hakkında duruşma mevkuften cereyan eder. Mahkeme lüzumu halinde duruş-

MADDE 4. — 1567 sayılı kanuna aşağıda yazılı maddeler eklenmiştir:

Madde 1 : — Türk parası kıymetini koruma hakkındaki kanuna müsteniden İcra Vekilleri Heyetince ittihaz olunacak kararlara muhalif hareket eden hakikî ve hükmi şahıslar hakkında Maliye müfettişleri, kambiyo müdür ve murakıpları, malmemurları ve bu işlerle tavzif edilecek diğer memurlar tarafından yapılacak tahkikata ait raporlar veya tanzim olunacak zabıt varakaları biri Maliye vekâletinden, biri Türkiye Cumhuriyet Merkez bankasından ve biri millî bankalardan birinin memurlarından olmak üzere Başvekilin seçeceği üç kişilik bir komitede tetkik edilir. Komite âzası arasından birini reis olarak seçer. Komite tahkikatı noksan gördüğü takdirde âzasından biri marifetiyle tahkikatı ikmal ettirebileceği gibi tahkikatı yapan makama talimat vermek suretiyle de noksan tahkikatı tamamlattırabilir. Komite, İcra Vekilleri Heyeti kararına muhalefeti sabit gördüğü takdirde bu kanunda yazılı para cezasıyla birlikte muvakkaten faaliyetten men ve tatil kararı verir. Kararlar ekseriyetle verilir.

Komite kararlarına karşı tebliği tarihinden itibaren on gün zarfında itiraz olunabilir. Bu itirazlar Başvekil tarafından Temyiz mahkemesi, Devlet şûrası ve Divanı muhasebat reislerinden biriyle Maliye vekâleti memurlarından seçilecek iki âzadan mürekkep beş kişilik bir heyet tarafından tetkik olunarak iki ay içinde karara bağlanır. Heyete Temyiz mahkemesi reislerinden seçilecek zat riyaset eder. Heyet ka-

manın sonunu beklemeksizin maznunların faaliyetten muvakkaten menine karar verebilir.

Cumhuriyet müddeiumumileri ve mahkemeler bu kanun hükümlerine tevfiakan cereyan edecek takip ve duruşmalarda ehlihibre teşkiline lüzum gördükleri takdirde munhasıran resmî ehlihibre listesinde isimleri yazılı zevattan seçecekleri ehlihibrenin rey ve mütalâasını alıp başka ehlihibreye müracaat edemezler. Resmî ehlihibrenin listesi Maliye ve Ticaret vekâletlerince müstereken tesbit olunur.

Maliye vekâletinin salâhiyetli kılacağı memurlar bu dâvalara müdahil sıfatiyle iştirak edebilirler.

rarları ekseriyetle verilir. Heyetin kararları katî olup bu kararlar aleyhine hiç bir mercie müracaat olunamaz.

İtiraz arzuhalleri mahallin en büyük mülkiye memuruna verilmekle müddet muhafaza edilir. Mülkiye âmirleri bu arzuhalleri vakit geçirmeksizin Maliye vekâletine gönderir.

Komitece hüküm altına alınan ve katileşen para cezalarının infazında Türk ceza kanununun 19 ncu maddesi hükümleri tatbik ve tatil kararları mahallin en büyük mülkiye âmiri tarafından tenfiz olunur. Mükerrirleri hakkında takibat icrası ve bu kanunda yazılı hapis cezalarının hüküm altına alınması umumî hükümlere tabidir.

Madde 2 : Bu kanun mucibince teşkil edilecek heyet ve komiteye reis ve âza seçilecek olanlarla raportörlük edecek memurlara daireleri maaş tahsisatındaki tasarruflardan ödenmek üzere İcra Vekilleri Heyeti kararıyla ayda 250 liraya kadar ücret verilebilir.

MUVAKKAT MADDE — Bu kanun yürürlüğe girdiği tarihte henüz neticelendirilmemiş ve karara bağlanmamış olan işler komitece tetkik olunmak üzere Maliye vekâletine devrolunur.

MADDE 5. — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

MADDE 6. — Bu kanun hükümlerini yerine getirmeğe İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

3 . XII . 1942

Bş. V.	Ad. V.	M. M. V.
Ş. Saracoğlu	H. Menemencioğlu	A. R. Artunkal
Da. V.	Ha. V.	Mal. V.
R. Peker	N. Menemencioğlu	F. Ağralı
Mf. V.	Na. V.	İk. V.
Yücel	A. F. Cebesoy	Sırrı Day
S. İ. M. V.	G. İ. V.	Zr. V.
Dr. H. Alataş	R. Karadeniz	Ş. R. Hatipoğlu
Mü. V.		Ti. V.
F. Engin		Dr. B. Uz

MUVAKKAT MADDE 1. — Türk parası kıymetini koruma hakkındaki kararlara aykırı fiillerden dolayı halen yapılmakta olan takibata bu kanunun 4 ncü maddesinde yazılı usul dairelerinde devam olunur.

MADDE 4. — Bu kanun neşri tarihinden itibaren mer'idir.

MADDE 5. — Bu kanun hükümlerini yürütmeğe İcra Vekilleri Heyeti memurdur.